

Маргарян З.О.

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кобзар Т.С.

канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

БЛАГОДІЙНІ ТА ІНШІ НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК УЧАСНИКИ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Благодійництво в українській традиції займає значне місце. Відомими меценатами свого часу були інтелектуальні, високоосвічені, успішні люди: П. Могила, І. Мазепа, Г. Галаган, родини Терещенків та Ханенків, які зробили великий внесок у розвиток української культури, освіти, науки. Сьогодні благодійний сектор в Україні практично сформований і справляє відчутний вплив на національну економіку та суспільні відносини. Розгалужена система благодійних організацій (далі – БО) охоплює своєю діяльністю переважну більшість сфер життєдіяльності українських громадян.

Щодо стану даного явища за кордоном, то слід зазначити, що у країнах Заходу держава активно підтримує розвиток благодійництва та меценатства, створюючи для цього сприятливі умови. Так, у Бельгії та Великій Британії передбачено стимулювання спонсорства шляхом вилучення суми, витраченої на рекламу та маркетингові операції, з обсягів, що обкладаються податком. В Австрії та Франції спонсорство трактується як маркетингові витрати компанії на рекламу, що не оподатковуються. У США розмір добродійних пільг складає до 10 % доходу компанії; з пожертв у грошовій формі можна отримати податкове вирахування в межах 50 % річного доходу, з пожертв у негрошовій формі – 20-30 %. В Угорщині дозволено відрахування на меценатство 70 % прибутку підприємств і компаній, Німеччині – 33,2 % [1].

Тематику волонтерського руху та інших неприбуткових організацій активно висвітлюють у журналістських публікаціях у зв'язку з його активізацією в останні роки. Однак публікацій, які б мали наукове підґрунтя, є обмаль. Деякі вчені все ж займались дослідженням даної проблематики, зокрема це: О. Безпалько, О. Брижовата, Р. Вайнола, І. Грига, М. Дейчаківський, Л. Дума, З. Зайцева, І. Зверева та ін.

Сьогодні державна влада в Україні не має достатнього арсеналу підт-

римки благодійності. Проте вона вдається до певних адміністративних заходів та відповідного нормотворення, спрямованих на покращення ситуації у цій сфері, створення сприятливих умов для розвитку благодійного сектору, що, безумовно, позитивно відбивається на динаміці розширення його інститутів та можливостей.

Заслуговує на увагу те, що у благодійному секторі України протягом останніх років намітилася тенденція до об'єднання благодійних організацій (далі – БО) у співтовариства, що дозволяє більш ефективно розвивати взаємодію між ними. За чисельністю найбільшими наразі є Всеукраїнська благодійна організація «Асоціація благодійників України» (включає 34 організації) та благодійна організація «Український форум благодійників» (включає 21 повноправного члена та 5 асоційованих членів) [2].

Першим важливим фактором успішного функціонування благодійної діяльності є ставлення громадян до цього процесу і, відповідно, їх залученість до нього. Респонденти вважають, що українське суспільство в цілому позитивно чи нейтрально сприймає благодійну діяльність. І це, з огляду на патерналістські настрої щодо ролі держави у забезпеченні сталого соціального клімату значної частини громадян, є важливим індикатором змін у сприйнятті населенням свого місця у взаємодії між державою і громадянським суспільством. Останнім часом спостерігається й тенденція, коли зростання обсягів благодійної діяльності відбувається за рахунок внесків вітчизняних благодійників, які починають відігравати ключову роль у цій сфері. Серед найбільших українських благодійників експерти назвали: Ріната Ахметова, Віктора та Олену Пінчуків, Віталія та Володимира Кличків, Катерину Ющенко, Олександра Фельдмана. У тому числі за їх допомогою найбільшими бенефіціарами в Україні стали: малозахищені верстви населення, дитячі будинки, будинки людей похилого віку, лікарні (у тому числі Охматдит, Інститут раку).

Другий фактор полягає у недостатній державній політиці сприяння розвитку благодійництва й характеризується відсутністю стимулів з боку держави щодо заохочення до благодійної діяльності громадян та організацій (наприклад, відсутність податкових стимулів для бізнесу).

Третій фактор відзначається становленням благодійних організацій та пов'язаних з цим явищем проблем інституційного росту: непрофесійність благодійних фондів (організацій) у питаннях залучення ресурсів та їх ефективного розподілу, низький рівень управлінської культури персоналу, недостатній рівень публічної діяльності.

Отже, благодійний сектор в Україні має тенденцію до зростання, яка характеризується збільшенням статистичної кількості його інститутів та зростанням об'ємів коштів, спрямованих на добротність. Показники України у рейтингах благодійності та проведені відділом стратегій розвитку громадянського суспільства НІСД експертне опитування вказують на те, що громадяни України більш схильні довіряти власним можливостям у здійсненні

благодійної діяльності. В їх свідомості відбувається зміщення джерела атракції допомоги від держави до об'єднань громадян. Разом з тим маємо констатувати й наявність певної недовіри українських громадян до БО, через що вони більш схильні до того, щоб самотужки перераховувати кошти нужденним та здійснювати волонтерську роботу, ніж передоверити адміністрування в цій сфері.

Оскільки реалізація державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні щодо підтримки волонтерства та благодійництва передбачає «підтримку суб'єктів господарювання та громадян, які надають фінансову допомогу чи здійснюють добровільні пожертвування інститутам громадянського суспільства для розв'язання проблем, що мають важливе суспільне значення» [4], на нашу думку, необхідно:

- стимулювати поширення благодійності як соціальної норми, заохочуючи діяльність благодійних організацій і громадян, які підтримують їх як фінансово, так і волонтерською діяльністю;

- запровадити механізми державного замовлення на надання громадськими об'єднаннями та благодійними організаціями соціальних послуг на конкурсних засадах, у тому числі внести відповідні зміни до Бюджетного кодексу України, а також до нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України;

- збирати і публікувати у відкритому доступі інформацію, яка дозволить оцінити і розвивати поточні тенденції у сфері філантропії; збільшити відсоток соціальної реклами, спрямованої на популяризацію благодійності;

- створювати для донорів ефективні, з точки зору процедур і оподаткування, способи здійснення пожертв; сприяти розвитку альтернативних джерел фінансування для організацій громадянського суспільства: соціальних інвестицій, венчурної філантропії та мікрофінансування.

Бібліографічні посилання

1. Висновок Головного науково-експертного управління апарату ВРУ на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (реєстр. № 3100 від 16.08.2013, внесений КМ України). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48049.

2. Зелена книга української благодійності. URL: http://www.scribd.com/fullscreen/148986920?access_key=key-1lllos8ven5nr2whp4y5&allow_share=true&view_mode=scrol.

3. Оцінка соціального та економічного внеску благодійних організацій України в економіку України. К.: Творчий центр ТЦК, 2013.

4. Чупрій Л. Благодійництво у сфері збереження й популяризації історико-культурної спадщини. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26751/25-Chupriy.pdf?sequence=1>.